

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Світові фінансові центри в умовах глобалізації

Студентки 2 курсу, 3м групи,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа і страхування»
спеціалізації «Міжнародні
фінанси»

Журило Лілії
Вікторівни

Науковий керівник
доктор економічних наук, професор

Морозова Людмила
Сергіївна

Керівник освітньо-професійної
програми
доктор економічних наук, професор

Кучер Галина
Вікторівна

Завідувач кафедри фінансів,
доктор економічних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки
України

Чугунов Ігор
Якович

Київ 2020

Київський національний торговельно-економічний університет

Факультет фінансів та обліку Кафедра фінансів

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа і страхування»

Спеціалізація / освітня програма «Міжнародні фінанси»

Затверджую

Зав. кафедри _____

“_____” _____ 201_ р.

Завдання

на випускний кваліфікаційну роботу (проект) студентів

Журило Лілії Вікторівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема випускного кваліфікаційної роботи (проекту)

Світові фінансові центри в умовах глобалізації

Затве

рджена наказом КНТЕУ від «15» 11 2019 р. № 3899

2. Строк здачі студентом закінченої роботи (проекту) _____

3. Цільова установка та вихідні дані до роботи (проекту)

Мета роботи (проекту) комплексне дослідження розвитку світових фінансових центрів в умовах глобалізації, оцінка та обґрунтування сучасних напрямів їх розвитку

Об'єкт дослідження процес формування та розвитку світових фінансових центрів

Предмет дослідження сукупність теоретичних і практичних засад функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації

4. Консультанти по роботі (проекту) із зазначенням розділів, за якими здійснюється консультування:

Розділ	Консультант (прізвище, ініціали)	Підпис, дата	
		Завдання видано	Завдання виконано

5.Зміст випускної кваліфікаційної роботи (проекту) (перелік питань за кожним розділом)

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

1.1. Сутність та види світових фінансових центрів в умовах глобалізації

1.2. Формування та розвиток світових фінансових центрів

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1. Тенденції розвитку міжнародних фінансових центрів у глобальній економіці

2.2. Особливості діяльності нових міжнародних фінансових центрів

РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Перспективи функціонування нових світових фінансових центрів в умовах глобалізації

3.2. Стратегічні пріоритети трансформації світових фінансових центрів

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There is no text or other markings on the paper.

6. Календарний план виконання роботи (проекту)

№ Пор.	Назва етапів випускної кваліфікаційної роботи (проекту)	Строк виконання етапів роботи	
		за планом	Фактично
1	2	3	4
1	ВСТУП		
2	РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ		
3	РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ		
4	РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ		
5	ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ		

7. Дата видачі завдання „___” _____ 201__р.

8. Керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

(прізвище, ініціали, підпис)

9. Гарант освітньої програми

(прізвище, ініціали, підпис)

10. Завдання прийняв до виконання студент

(прізвище, ініціали, підпис)

11. Відгук наукового керівника випускної кваліфікаційної роботи (проекту)

Дипломна робота Журило Лілії Вікторівни виконана на актуальну тему: «Світові фінансові центри в умовах глобалізації», оскільки сучасні глобальні економічні трансформації здійснюють безпрецедентний вплив на світову економічну систему. Це виявляється, насамперед, у посиленні процесів фінансової глобалізації, яка має об'єктивний характер і є закономірним результатом нарощування масштабів транскордонного переміщення фінансових активів, посилення інтернаціоналізації національних фінансових систем, лібералізації і конвергенції валютних, інвестиційних і кредитних ринків. Фінансова глобалізація забезпечує ефективну алокацію капітальних ресурсів у масштабах світового господарства й оперативну трансформацію заощаджень у капітал та поєднує глобальний попит на капітал з його глобальною пропозицією. Закономірним результатом фінансової глобалізації є формування єдиного загальнопланетарного фінансового ринку, що є одним з ключових компонентів глобального ринку і пов'язаний з системою економічних відносин між фінансовими центрами з приводу акумулювання вільних грошових ресурсів і їх перерозподілу між країнами, регіонами у глобальному масштабі.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. У першому розділі дипломної роботи розкрито теоретико-методичні засади функціонування світових фінансових центрів. У другому розділі проведено аналіз процесів трансформації міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації. У третьому розділі висвітлено тенденції та перспективи подальшого розвитку світових фінансових центрів в умовах глобалізації. Всі питання в роботі розкрито ґрунтовно. Поставлені завдання виконано у повному обсязі, отже мети роботи досягнуто.

Дипломну роботу написано згідно вимог, що висувуються до такого виду робіт. Отже, дипломна робота Журило Л.В. заслуговує високої оцінки та рекомендується до захисту у ДЕК.

Науковий керівник випускної кваліфікаційної роботи (проекту) _____
(підпис, дата)

Відмітка про попередній захист _____
(ПІБ, підпис, дата)

12. **Висновок про випускню кваліфікаційну роботу (проект)**

Випускна кваліфікаційна робота (проект) студента _____
(прізвище, ініціали)

може бути допущена до захисту екзаменаційній комісії.

Гарант освітньої програми _____
(прізвище, ініціали, підпис)

Завідувач кафедри _____
(прізвище, ініціали, підпис)

« _____ » 201 ____ р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ.....	6
1.1.Сутність та види світових фінансових центрів в умовах глобалізації.....	6
1.2. Формування та розвиток світових фінансових центрів.....	13
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	18
2.1. Тенденції розвитку міжнародних фінансових центрів у глобальній економіці.....	18
2.2. Особливості діяльності нових міжнародних фінансових центрів.....	22
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	31
3.1. Перспективи функціонування нових світових фінансових центрів в умовах глобалізації.....	31
3.2. Стратегічні пріоритети трансформації світових фінансових центрів.....	41
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52

ВСТУП

Глобалізація на початку третього тисячоліття набула безпрецедентних масштабів, диверсифікованих рівнів і форм прояву, які закладають якісно нову парадигму розподілу світової економічної влади. Її головною ознакою є, з одного боку, неухильне нарощування конкурентного лідерства розвинених країн та посилення їхньої експансії на всі сегменти глобального ринку, а з іншого - формування центрів глобального економічного суперництва з країн, колишніх аутсайдерів міжнародних економічних відносин. До останніх належать, зокрема, КНР, Індія, Бразилія, Індонезія і країни Близькосхідного регіону (Катар, Саудівська Аравія, Бахрейн), котрі в останні десятиліття характеризуються усталеною тенденцією випереджального нагромадження капіталу й реально претендують на перерозподіл секторів глобальної економіки. Окрім того, багато з цих держав сьогодні активно розбудовують галузі шостого технологічного укладу, що суттєво зміцнить їх конкурентний вплив на світогосподарську систему і головні тренди глобального науково-технічного прогресу. Усе це посилює зростання ролі та значення світових фінансових центрів у поєднанні із процесом суттєвої передиспозиції країнових сил на користь нових центрів формування, розподілу та використання фінансового капіталу.

Трансформація новітніх світових фінансових центрів відбуватиметься під впливом системних детермінант. Вищевказане підтверджує актуальність теми та її важливість для сучасного розвитку економіки в умовах глобалізації.

Різним аспектам досліджуваної проблематики присвячені праці зарубіжних і вітчизняних науковців. Проблема визначення закономірностей просторового розміщення та особливостей розвитку світових фінансових центрів розглядається у працях переважно зарубіжних вчених і експертів: Дж. Гелбрейта, М. Голдберга, У. Голдсмита, Е. Девіса, Д. Елліота, Ю. Кассиса, М. Кастельса, М.Пebro, Й. Палмберга, Дж. Пуна, Дж. Тобіна. Трактуювання поняття та класифікація міжнародних фінансових центрів містяться в працях іноземних

фахівців: А. Варіса, М. Майнеллі, Е. Ріда, Р. Робертса, С. Сассен, Н. Слуки, А.Сахарова, Е. Семенцової, Юн Парка, Н. Тріфта, П. Тейлора, Дж. Фрідмана, П.Холла, Л. Худякова та ін. У вітчизняній літературі проблематика розвитку міжнародних фінансових центрів висвітлюється у працях таких учених: В.Козюка, Л. Колінець, Н. Кравчук, В. Куриляк, Г.Кучер, М. Лизун, З. Луцишин, Ю.Макогон, Є. Савельєва, О. Сохацької, Н.Ухналь, С. Циганова, Н. Шелудько, Л. Шпак, М. Шуби та ін.

Об'єктом дослідження виступає процес формування та функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації.

Предметом дипломної роботи є сукупність теоретичних і практичних засад формування та функціонування світових фінансових центрів в умовах глобалізації.

Метою роботи є комплексне дослідження формування та функціонування світових фінансових центрів, оцінка та обґрунтування сучасних напрямів їх розвитку.

Реалізація поставленої мети обумовила необхідність вирішення таких завдань:

- визначити сутність та види світових фінансових центрів в умовах глобалізації;
- проаналізувати процес формування та розвиток світових фінансових центрів;
- охарактеризувати тенденції розвитку міжнародних фінансових центрів у глобальній економіці;
- дослідити особливості діяльності нових міжнародних фінансових центрів;
- обґрунтувати перспективи функціонування нових світових фінансових центрів в умовах глобалізації;
- визначити стратегічні пріоритети трансформації світових фінансових центрів.

Теоретичною та методологічною основою дослідження є фундаментальні положення сучасної економічної теорії. Дослідження здійснювалося з урахуванням вимог діалектичного методу пізнання, принципів системного та комплексного підходів. У процесі дослідження використовувались як загальнонаукові методи пізнання, так і спеціальні: аналізу і синтезу; логічного узагальнення; статистичного аналізу та інші.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. У першому розділі дипломної роботи розкрито теоретико-методичні засади функціонування світових фінансових центрів. У другому розділі проведено аналіз процесів трансформації міжнародних фінансових центрів в умовах глобалізації. У третьому розділі висвітлено тенденції та перспективи подальшого розвитку світових фінансових центрів в умовах глобалізації. Загальний обсяг роботи становить— 55 сторінок. У роботі міститься 1 таблиця, 5 рисунків, список використаних джерел із 36 найменувань.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФУНКЦІОНУВАННЯ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ

1.1. Сутність та види світових фінансових центрів в умовах глобалізації

Розвиток і зміцнення фінансового ринку країни, підвищення його стійкості і перетворення його в привабливий центр для економік сусідніх країн є одним з актуальних завдань для вітчизняної економіки. У зв'язку з підсиленням процесів глобалізації у світовій економіці значно зростає і роль міжнародних фінансових центрів, які представляють собою найбільші майданчики глобальної фінансової системи. Держави по всьому світу прагнуть зарекомендувати свої столиці і великі міста як конкурентоспроможні міжнародні фінансові центри з метою залучення іноземних інвестицій [1, с.18].

Вчені-економісти виділяють три головні ідеї, які формують діловий клімат фінансових центрів: стабільну валюту, економічну свободу, активні та мобільні ринки [2, с. 197]. Ці три базові принципи виступають фоном під час утворення міжнародних фінансових центрів.

Поняття фінансового центру вчені розглядають із двох позицій. Перша пов'язана з географічним розміщенням фінансового центру, наявністю в ньому банків, страхових компаній та інших фінансових посередників. Друга позиція полягає в групуванні фінансових центрів за секторами економіки. Але інколи бувають виключення, коли фінансові центри поєднують у собі не тільки зручне розташування, але й є провідними постачальниками фінансових послуг [3, с. 18].

Розглянемо позиції деяких авторів щодо поняття «фінансовий центр» більш детально. Так, російський автор І. Ключников говорить про те, що фінансові центри – це складні елементи глобального фінансового ринку, які піддаються впливу різних факторів [4, с. 41].

Схожої думки дотримується інший російський вчений С. Мойсеев, який під фінансовим центром розуміє міську чи приміську територію, де зосереджені учасники фінансового ринку [5, с. 46].

С. Пахомов визначає дефініцію «фінансовий центр» як своєрідну «платформу», яка забезпечує співпрацю продавця капіталу та його покупця і зосереджена в містах, які є центрами економічної активності [6, с. 33].

Щодо зарубіжних видань, то в Кембріджському словнику вказано, що фінансовий центр – це місто, для якого характерна висока фінансова активність, де є велика кількість банків, фінансових організацій, бірж, представництв фондів [7].

Згідно із вченням Томаса Геріга, фінансовий центр являє собою геопростір, утворений на певній ділянці території, де є масове скупчення дочірніх структур, філіалів і представництв різних фінансових посередників [8, с. 417].

На думку представника Уортонської школи бізнесу Е. Тригла, фінансовий центр – це важливий ринок, де відбуваються формування, розподіл та використання фінансового капіталу [9, с. 10].

Низка вітчизняних учених (В.В. Кучеренко, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко) розуміють фінансові центри як «ланки єдиного ланцюга, який формує світовий капітал у всіх його проявах» [10, с. 314].

Інші українські науковці, наприклад М. Шуба, орієнтуються на інституційний аспект та характеризують фінансові центри як систему фінансових інститутів, що здійснюють фінансові операції [11, с. 86].

Якщо брати до уваги геополітичний контекст, то фінансовий центр – це глобальне місто з інфраструктурою, яка дає змогу залучати та перерозподіляти фінансові ресурси і обслуговувати учасників фінансового ринку [12].

Резюмуючи підходи науковців до поняття «фінансовий центр», необхідно вказати на те, що вони не відображають сутності міжнародного фінансового центру, не відображається ціла група інших складників, а саме не враховуються специфіка оподаткування, нормативно-правова база, соціальна та бізнес-

інфраструктура, конкурентоспроможність економіки країни, рівень життя, якість трудових ресурсів і т. д.

Зважаючи на подані вище дефініції, під терміном фінансовий центр доцільно розуміти територію, яка виступає місцем притягнення капіталу та фінансових ресурсів, є скупченням фінансово-кредитних та валютних інститутів, а також характеризується конкурентоспроможністю національної економіки країни-базування, розробкою нормативно-правової бази, якістю соціальної, транспортно-комунікативної інфраструктури, які в результаті формують умови для ефективного ведення бізнесу і підтримки високих стандартів підприємницької діяльності.

У сучасних умовах розвитку економіки широко використовуються такі поняття, як «локальний фінансовий центр», «національний фінансовий центр», «регіональний фінансовий центр», «міжнародний фінансовий центр», «світовий фінансовий центр», «спеціалізований фінансовий центр» тощо. Виходячи із різноманітності даних термінів, виникла необхідність в їх трактуванні.

Увагу більшості вчених та економістів привертає поняття «міжнародний фінансовий центр». Так, Банк міжнародних розрахунків ототожнює міжнародний фінансовий центр із світовим центром, який має розгалужену мережу банківських посередників [13].

Низка зарубіжних авторів визначають міжнародний фінансовий центр як синонім терміну «офшорний центр»: територія (країна), яка характеризується низьким рівнем оподаткування, лояльним законодавством і цим самим стає привабливим місцем для інвестування [14].

Ю.В. Коречков трактує дефініцію «міжнародні фінансові центри» як сукупність фінансово-економічних відносин і відповідних їм фінансово-кредитних організацій щодо руху фінансових ресурсів [15, с. 46].

Щодо вітчизняних учених, то М.В. Шуба, В.В Кучеренко дотримуються схожої думки і трактують поняття «міжнародний фінансовий центр» як центр фінансової відповідальності, який займає значну нішу на світових фінансових

ринках та має справу з проведенням транснаціональних угод із різнотипними активами [10; 11].

Досить цікавою є думка Ю.Ю. Хватова, який доводить, що міжнародні фінансові центри – це міста з розвинутим кластером фінансових послуг, де зосередженні банки, фінансові та страхові компанії, представництва бірж, інвестиційних та хеджфондів, тощо [2, с. 195].

Значна кількість українських учених погоджується з думкою, що міжнародний фінансовий центр – це центр зосередження великого фінансового капіталу і масштабного проведення різноманітних міжнародних фінансових операцій.

Професор О.А. Молчанов говорить про те, що міжнародний фінансовий центр – це діючий міжнародний ринковий механізм, який служить засобом управління міжнародними фінансовими потоками, які, своєю чергою, являють собою грошові потоки, які обслуговують товарний оборот і міжнародний рух капіталів [4, с. 65].

Н.М. Ухналь розглядає міжнародні фінансові центри як сукупність інформаційно-аналітичних та організаційно-управлінських комплексів, що володіють значним фінансовим потенціалом [1, с. 18].

Всі світові фінансові центри можна розділити на глобальні, регіональні та локальні. Глобальні фінансові центри характеризуються тим, що надають широкий спектр послуг учасникам фінансового ринку. Для даного типу центрів характерна висока концентрація іноземних і національних фінансових інститутів, значних масштабів і спектр здійснюваних операцій, широка географія клієнтів, високий рівень розвитку фінансової та міської інфраструктури. Глобальні фінансові центри мають найважливіше значення в транскордонному русі капіталу, зокрема, тут здійснюється значна частка міжнародної торгівлі валютами, цінними паперами, а також похідними фінансовими інструментами. Найбільшими фінансовими центрами протягом останніх кількох років залишаються Лондон і Нью-Йорк[15].

Регіональні фінансові центри, в свою чергу, є центрами, які обслуговують угоди регіонального характеру. До даного типу відносять, наприклад, Дубай, Мумбай, Сеул і Стамбул. Регіональні фінансові центри відіграють ключову роль лише в певному регіоні світу.

Локальні фінансові центри - це центри, які обслуговують локальні угоди, до них можна віднести, наприклад, Мельбурн, Осло, Сан-Франциско. В локальних фінансових центрах сконцентровані значні обсяги національного бізнесу в межах однієї країни. Локальні міжнародні фінансові центри головним чином направлені на обслуговування потреб економік і фінансових ринків країн перебування і обмеженого кола країн. Локальні міжнародні фінансові центри зазвичай виконують функцію каналів із залучення іноземного капіталу в економіку своїх країн [16].

Світові фінансові центри виникають внаслідок трансформації національних фінансових ринків, які, в свою чергу, виникли з місцевого ринку. Так на базі азіатських фінансових центрів (Сінгапур, Гонконг, Шанхай) створені необхідні умови і інфраструктура, які дозволяють їм залучати зарубіжних інвесторів і конкурувати за глобальне лідерство з європейськими фінансовими центрами.

Формування міжнародного фінансового центру, посилення його інтеграції в глобальний фінансовий ринок саме по собі служить поштовхом до розвитку міжнародної торгівлі та світової економіки. Внаслідок цього створюється розширений економічний простір, в якому можуть безперешкодно рухатися товари, послуги, фінанси, інвестиції, робоча сила. А саме така свобода руху всіх вищезазначених елементів і є основною передумовою економічного зростання.

Створення міжнародного фінансового центру дає нові можливості для збільшення добробуту країни та її громадян. До основних показників добробуту можна віднести наявність комфортних умов для проживання та відпочинку, таких як якість житлово-комунальних та рекреаційних послуг. Також варто виділити високий рівень безпеки та правопорядку, якість медичного

обслуговування та ін. Важливим фактором є наявність високорозвиненої транспортної структури, яка дасть змогу збільшити якість та швидкість пересування[17, с.87].

В останній чверті XX століття - початку XXI століття намітилася тенденція до посилення концентрації фінансових операцій в рамках міжнародних і регіональних фінансових центрів. Деякі з них є традиційними фінансовими центрами, інші - відносно молодими. Так, в Німеччині провідні позиції займає Франкфурт-на-Майні, у Франції Ліон поступається позиції Парижу, в Австралії Мельбурн - Сіднею. У цих країнах зростання значення провідного центру пов'язане з прискореним розвитком, а не зі згортанням діяльності його конкурентів. Більшість провідних центрів домагаються статусу світового або регіонального фінансового центру, концентруючи непропорційно велику частку міжнародних операцій. Наприклад, в Нью-Йорку зосереджено більше 2/3 всіх активів іноземних банків, що діють в США.

Глобалізація ринків фінансових послуг, що супроводжується концентрацією учасників і операцій, сприяє інтенсивному росту і консолідації світових фінансових центрів. На частку трьох міст - Лондона, Нью-Йорка і Токіо - припадає понад 1/3 світових титулів власності, що знаходиться в управлінні інституційних інвесторів, і більше половини обсягу операцій валютних бірж світу. Багато країн демонструють зацікавленість у створенні на своїй території світових або, хоча б, регіональних фінансових центрів, так як подібні центри сприяють значному притоку капіталів в країну, покращують інвестиційний клімат, збільшують податкові надходження і забезпечують зростання зайнятості. Для цього необхідно залучити великі фінансові інститути, зацікавити емітентів і інвесторів з різних країн. В даний час розгортається серйозна конкуренція між різними світовими і регіональними фінансовими центрами.

Світові фінансові центри функціонують як міжнародний ринковий механізм, який служить засобом управління світовими фінансовими потоками. Це центри зосередження банків і спеціалізованих кредитно-фінансових

інститутів, що здійснюють міжнародні валютні, кредитні і фінансові операції, операції з цінними паперами, дорогоцінними металами, деривативами.

Отже, якщо брати до уваги все вище описане та враховувати геополітичний контекст, то міжнародний фінансовий центр – це глобальне місто з інфраструктурою, яка дає змогу залучати та перерозподіляти фінансові ресурси й обслуговувати учасників фінансового ринку.

Крім того, міжнародні фінансові центри поступово перетворюються в потужні інформаційно-аналітичні та організаційно-управлінські комплекси, що володіють значним кредитним потенціалом. Провідні позиції в міжнародних фінансових центрах займають фірми, які обслуговують їхні потреби, в тому числі юридичні та аудиторські, а також управлінські консультанти (McKinsey, Ernst and Young, Global Limited, Deloitte, Touche Tohmatsu і ін.). Крім того, міжнародні фінансові центри залучають широке коло фахівців (експертів з економічного і юридичного аналізу та ін.), які займаються аналізом стану і перспектив світового господарства та економіки країн світу. Зростає значення аналітичних центрів, здатних забезпечити проведення міждисциплінарних досліджень, підготовку індексів і рейтингів (Moody's, Standard and Poor's та ін.).

Провідна роль у міжнародних фінансових центрах належить біржам, банкам, транснаціональним компаніям, пенсійним фондам та хеджфондам, іншим фінансовим інститутам. Другим важливим елементом міжнародного фінансового центру є аудиторські, бухгалтерські, консалтингові, рекламні та інші компанії, які надають ділові послуги, у тому числі й юридичні (рис.1.1).

В останні роки однією з основних функцій фінансових інститутів міжнародних фінансових центрів стає вироблення і реалізація, спільно з міжнародними фінансовими організаціями та провідними західними державами, довгострокової стратегії зміцнення і розширення світової фінансової системи. Розробляються «правила гри» на фінансових ринках, модифікується інституційно-правова система діяльності фінансових інститутів для забезпечення максимально вільного доступу до ринків фінансових послуг.

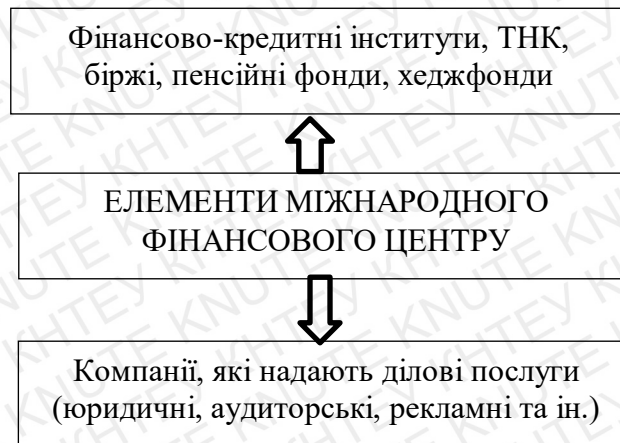

Рис. 1.1. Елементи міжнародного фінансового центру [18, с. 24]

Фінансові інститути міжнародних фінансових центрів займаються також управлінням міжнародною заборгованістю і проводять реструктуризацію міжнародних боргів таким чином, щоб забезпечити перспективи майбутніх платежів, а також надходження максимально можливого обсягу поточних платежів. Міжнародні фінансові центри, концентруючи кошти, спрямовують їх в периферійні країни, які все більше залежать від надходження нових позик і іноземних інвестицій. Національні регулюючі органи виробляють узгоджені заходи з метою впливу на поточну ситуацію і координують діяльність по формуванню нового світового фінансового порядку. В даний час їх зусилля зосереджені на створенні нової системи управління та контролю, в тому числі на підготовку відповідної законодавчої бази, уніфікації системи звітності та аудиту, забезпечення її прозорості та доступності.

1.2. Формування та розвиток світових фінансових центрів

Сучасні глобальні економічні трансформації здійснюють безпрецедентний вплив на світову економічну систему. Це виявляється, насамперед, у посиленні процесів фінансової глобалізації, яка має об'єктивний характер і є закономірним результатом нарощування масштабів транскордонного переміщення фінансових

активів, посилення інтернаціоналізації національних фінансових систем, лібералізації і конвергенції валютних, інвестиційних і кредитних ринків.

Фінансова глобалізація забезпечує ефективну алокацію капітальних ресурсів у масштабах світового господарства й оперативну трансформацію заощаджень у капітал та поєднує глобальний попит на капітал з його глобальною пропозицією.

Закономірним результатом фінансової глобалізації є формування єдиного загальнопланетарного фінансового ринку, що є одним з ключових компонентів глобального ринку і пов'язаний з системою економічних відносин між фінансовими центрами з приводу акумулювання вільних грошових ресурсів і їх перерозподілу між країнами, регіонами у глобальному масштабі [20, с. 31-32].

Фінансова глобалізація якісно змінила роль світових фінансових центрів у світовій економічній системі за останні 50 років, оскільки усунення контролю над транскордонним рухом капіталу загостило диспропорції й прискорило розвиток фінансової сфери. Внаслідок розгортання та поглиблення процесів глобалізації світової економіки їхня роль зміцнюється, значущість і впливовість також істотно зростають.

Найбільш важливими чинниками трансформації фінансового центру в світовий фінансовий центр є:

- національна консолідація фінансових трансакцій, що передбачає концентрацію фінансових інститутів в одному місці;
- лібералізація фінансового ринку, головною метою якої є створення умов для безперешкодного руху капіталу між країнами [21].

Щодо умов формування міжнародного фінансового центру, то важливим є вигідне географічне розташування країни. Оскільки робота фондових і валютних біржових ринків не припиняється ні на мить, то перед світовими бізнесовими колами постала проблема. Валютні ринки розпочинають свою роботу у Веллінгтоні (Нова Зеландія), проходячи послідовно часові пояси в Сіднеї, Токіо,

Гонконзі, Сінгапурі, Франкфурті, Лондоні, закінчуючи день у Нью-Йорку та Лос-Анджелесі.

У процесі підвищення свого статусу до міжнародного будь-який фінансовий центр зазвичай має пройти наступні стадії:

- 1) розвиток місцевого фінансового ринку;
- 2) перетворення в регіональний фінансовий центр;
- 3) розвиток до стадії міжнародного фінансового центру (рис.1.2.).

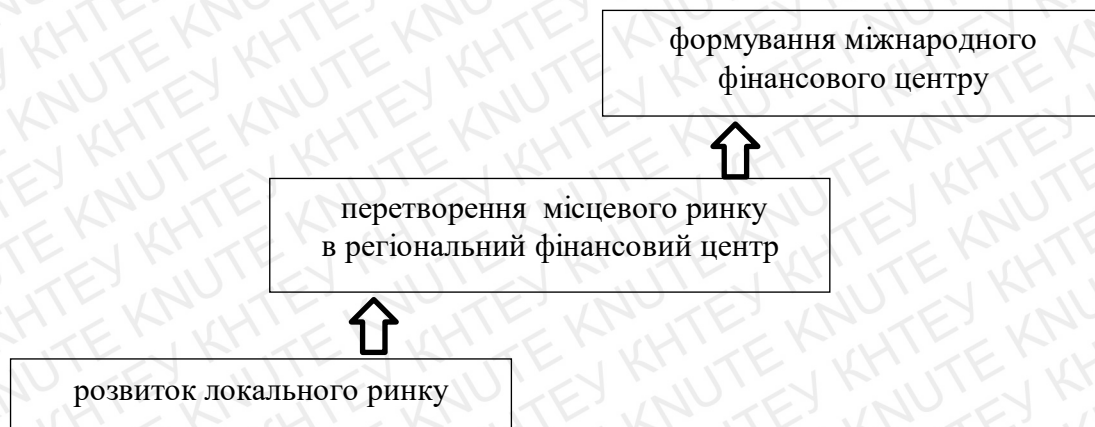

Рис. 1.2. Стадії розвитку міжнародного фінансового центру [11]

Розвиток місцевих фінансових ринків йде паралельно загальному економічному розвитку. З метою надання внутрішніх заощаджень або іноземного капіталу в продуктивні капіталовкладення потрібно виробити ефективний механізм фінансового ринку. Результатом розширення міжнародної торгівлі та збільшення міжнародних потоків капіталу є зростання потреби обслуговування операцій міжнародного капіталу. Це вимагає від багатьох країн розширення діяльності їх фінансових ринків і залучення в неї сусідніх країн.

Для того щоб бути розвиненим міжнародним центром, здатним обслуговувати потоки капіталу між собою та іншими міжнародними, регіональними та місцевими фінансовими ринками, центр повинен володіти необхідними елементами підтримки своїх національних і міжнародних операцій.

Отримання статусу міжнародного фінансового центру можливо при дотриманні цілого ряду факторів, в числі яких:

- мінімальна кількість бар'єрів в економіці для нерезидентів,
- чіткість і повнота законодавства,
- розвиненість фінансового сектора,
- високий рівень економічного зростання,
- політична стабільність країни розташування фінансового центру,
- простота ведення бізнесу,
- низький рівень корупції та злочинності,
- сприятливий податковий клімат країни,
- модернізована міська інфраструктура [21].

Таким чином, мета формування міжнародних фінансових центрів полягає у залученні капіталу в країну, розвиток фінансової інфраструктури, забезпечення соціальної стабільності населення, що в цілому сприяє зростанню ВВП країни. Однак не можна залишити без уваги й загрози для країни, які з'являються в результаті активної інтеграції у світовий фінансовий ринок: ризик швидкого відпливу капіталу, ймовірність збільшення масштабів фінансового шахрайства, підвищення залежності від політичної ситуації в країні.

Між усіма фінансовими центрами існує тісних зв'язок, який визначається взаємовідносинами та конкуренцією. Провідні економісти виділяють три основних напрями конкурентоспроможності фінансових центрів:

1. Імідж та комунікаційні можливості центру. Згідно з даним критерієм, вибір падає на центри, які відомі в усьому світі й яким довіряють професійні нерезиденти.

2. Багатоваріантність фінансових послуг та можливостей.

3. Професіоналізм центру, який передусім залежить від персоналу. Резидентів та клієнтів цікавить професійний рівень працівників, спеціалізація компаній, перш за все по питанню управління активами, інвестиційному банківнику, фінансовому моніторингу, страхування ризиків тощо.

Фінансові центри є системоутворюючою ланкою не тільки глобальної фінансової, але й глобальної господарської системи. Вони формують структуру сучасної конкурентоспроможної економіки, інтегрованої у світове господарство, тому рішення про створення міжнародних фінансових центрів виходить за рамки фінансової системи. Воно визначає профіль і структуру всієї глобальної економіки.

Подібні центри сприяють рівноправному входженню країн базування та країн-учасниць у глобальну фінансову і виробничу систему, забезпечують конкурентоспроможність національних економік, розвиток людського потенціалу, краще використання факторів виробництва, зростання зайнятості, тощо

Якщо глобалізація світової фінансової системи буде тривати, такими ж темпами, то через 15-20 років слабкі національні фінансові ринки можуть бути просто поглинені більш потужними регіональними та міжнародними фінансовими ринками, що, щонайменше, означає погіршення конкурентоспроможності країн в світовому масштабі, а також загрожує погрозами для національної економічної безпеки. Тому Україні необхідно розвивати і зміцнювати свій фінансовий ринок і залучати до нього сусідні країни.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

2.1. Тенденції розвитку міжнародних фінансових центрів у глобальній економіці

За умов динамічного нарощування масштабів і диверсифікації світового фінансового ринку він дотепер залишається вкрай асиметричним і характеризується глибокими регіональними диспропорціями розподілу глобального фінансового капіталу. Ця асиметричність має дві форми. По-перше, це кількісне домінування фінансових ринків провідних світових фінансових центрів над фінансовими ринками решти країн за обсягами здійснюваних операцій та вартістю фінансових інструментів, що є в обігу на них. По-друге, домінування провідних світових фінансових центрів за якісними характеристиками розвитку фінансових ринків, а саме: складом учасників, ступенем цінових коливань на фінансові активи та волатильністю ринків. У сукупності ці характеристики забезпечують високу привабливість фінансових ринків провідних міжнародних фінансових центрів для інвесторів і кредиторів з усього світу.

Вирішальну роль у розвитку світових фінансових центрів відіграли процеси інтеграції та консолідації на фінансових ринках і поява інтегрованих фінансових посередників як інституційної основи фінансових центрів.

З огляду на запутаність політики і правил контролю за рухом капіталу, здійснення кількісної оцінки ступеня фінансової відкритості залишається складним завданням. Окрім відкритості економіки країни, варто звернути увагу на ВВП провідних мегаполісів, які є міжнародними фінансовими центрами. Згідно з дослідженням Oxford Economics, 750 найбільших міст світу становлять 57% світового валового внутрішнього продукту (ВВП), а до 2030 р. вони будуть

приносити 61%. За прогнозами, економіка США зросте на 2,5% у 2019 р. та на 1,7% у 2020 р. (табл. 2.1). Токіо та Нью-Йорк будуть найбільш конкурентоспроможними містами та сприятимуть глобальному зростанню світової економіки. Експерти зазначають, що Лондон, залишиться четвертим за величиною міським агломератом за ВВП – після Токіо, Нью-Йорка і Лос-Анджелеса.

Велике значення при дослідженні міжнародних фінансових центрів займає фондовий ринок. Проте поведінка усіх учасників фондового ринку формується під впливом світових економічних процесів, фондового середовища. Доводять це твердження на підставі аналізу узагальнюючих показників стану фондового ринку - фондових індексів.

Таблиця 2.1

Динаміка ВВП провідних фінансових центрів у 2016-2018 рр., млрд дол.

США

Фінансовий центр	Роки			
	2016	2017	2018	2020 (прогноз)
Нью-Йорк	1,662	1,717	1,210	1,560
Токіо	1,367	1,406	1,520	1,602
Лос-Анджелес	996,4	1,043	789,7	886
Лондон	879,5	765	731,2	708
Париж	715,1	850,0	669,2	611
Шанхай	386,8	469,1	516,5	660
Чикаго	514,3	679,7	524,6	645
Осака	535,3	673,1	654,8	630
Гонгонг	320,9	341,4	364,8	407
Сінгапур	309,7	323,9	349,5	418

Джерело: [23]

На світовому фондовому ринку існує величезна кількість індексів, кожен з яких описує обраний сектор ринку. В США регулярно публікуються дані за 20 індексами, в Європі - за 25, в Японії - за 3. Власні індекси мають Буенос-Айреська

та Сінгапурська фондові біржі. Найбільшого поширення в фінансовому світі набули індекси, розроблені в США. В цьому не тільки визнання провідної ролі даної країни в світовій економіці, але й відображення того факту, що денний обіг Нью-Йоркської фондової біржі (NYSE) складає половину світового обігу цінних паперів.

Важливим сегментом розвитку міжнародних фінансових центрів, який визначає сучасні тенденції їх розвитку є інвестиційний ринок. Одним з найвідоміших міжнародних індикаторів інвестиційного клімату є Індекс інвестиційної привабливості (International Business Compass) (рис. 2.1)

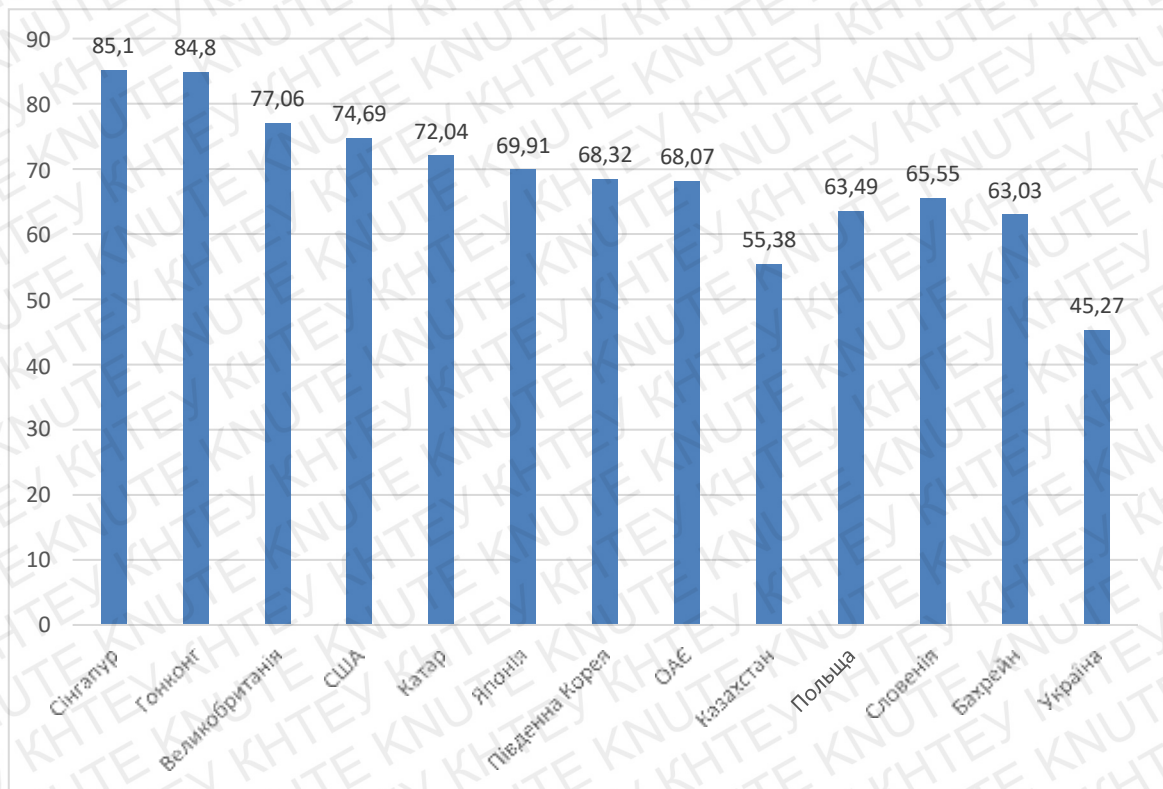

Рис. 2.1. Індекс International Business Compass окремих країн за 2018 р.

Джерело: [24]

Індекс Business Compass дає оцінку інвестиційної привабливості країни, представляючи інформацію у трьох вимірах: економічні фактори, політико-правове поле, соціально-культурні умови.

У рейтингу інвестиційної привабливості країн світу International Business Compass за 2018 р. у першу п'ятірку увійшли Сінгапур, Гонгконг, Швейцарія, Нідерланди, Ірландія, Данія. Україна у рейтингу займає 132 позицію, поряд з Беніном та М'янмою. Погіршення відбувалося у всіх категоріях [24]. Серед розвинутих країн лідером є Європа та Північна Америка. У 2016 р. і 2017 р. спостерігається збільшення частки інших країн. Левова частка як вхідних ПІІ, так і вихідних припадає на Азію. Найменша частка країн Океанії. Отже найбільші частки світового обсягу ПІІ як прямих, так і вихідних припадають на Європу та Азію. Це свідчить про регіональну нерівномірність.

Серед груп країн за рівнем економічного розвитку (розвинуті, країни що розвиваються, країни з перехідною економікою) також спостерігаємо нерівномірність.

Отже аналіз основних світових тенденцій руху ПІІ показав, що за останній рік у світі відбулося суттєве скорочення глобальних обсягів разом зі зменшенням обсягів світової торгівлі та сповільненням темпів економічного зростання.

Однією з тенденцій у розвитку світових фінансових центрів є процес зміщення фінансової активності з традиційних фінансових центрів у фінансові центри в країнах з ринками, що формуються. Підтвердженням цього є дослідження індексу ділової довіри (Business confidence). Індикатор ділової довіри надає інформацію про майбутні події на основі опитувань громадської думки та досліджує упевненість інтерв'ююваних у трансформації представницьких міст та їх інтеграцію у мережу міжнародних фінансових центрів. Цифри, що перевищують 100, свідчать про підвищену довіру до ефективності бізнесу найближчим часом, а цифри нижче 100 свідчать про песимізм щодо майбутньої діяльності.

Станом на 01.01.2019 р. понад 100 балів отримали такі світові лідери як Литва (116,11), Великобританія (100,81), США (100,23), Люксембург (100,25), Німеччина (100,99), Франція (100,19), а також менш розвинуті країни та країни з трансформаційної економікою - Польща (100,93), Ізраїль (101,33), Бразилія

(100,26). До країн, які отримали менше 100 балів увійшли Малайзія (95,3), Туреччина (95,33), Південна Корея (98,44), Чехія (99,78) [25].

Оскільки однією з найважливіших передумов утворення міжнародного фінансового центру є наявність розвинених ринків цінних паперів, прозоро організованих бірж, то необхідно здійснити подальше дослідження оцінки діяльності світових фінансових центрів та дієвості їх трансформацій в глобальній економіці.

Таким чином, становлення і розвиток світових фінансових центрів як осередків організацій, що надають фінансові послуги, і місць найбільшого накопичення та обігу капіталу є найвищим ступенем глобалізації та інтернаціоналізації фінансового середовища. Тут пропонуються глобальні послуги й укладаються глобальні фінансові угоди. Для розвитку світових фінансових центрів необхідними є ефективна фінансова та валютна політика, розвинуті банківська система та ринок цінних паперів, сприятливе для бізнесу податкове законодавство, привабливе географічне розташування, високий ступінь інформаційних технологій та фінансового інжинірингу.

2.2. Особливості діяльності нових міжнародних фінансових центрів

У сучасних умовах роль рушійної сили реструктуризації глобальної економіки поступово переходить до країн з трансформаційною економікою, до яких згідно з аналізом літературних джерел відносяться країни з економіками, що розвиваються. Дані країни характеризуються значною площею ефективної території, високими темпами економічного зростання, нестабільністю політичної ситуації в країні, волатильністю зовнішньоекономічної діяльності. Це призводить, з одного боку, до ризиковості інвестування в економіку цих країн, а з другого - до високої ймовірності значної віддачі на вкладений капітал.

Однією з основних характеристик країн з трансформаційною економікою є високий темп економічного зростання, найбільш важливими є такі заходи державної підтримки інноваційних процесів як формування умов для об'єднання інтересів держави й бізнесу шляхом створення об'єктів інноваційної інфраструктури, зокрема технопарків, технополісів, наукоградів, бізнес-інкубаторів тощо.

Використання в якості пріоритетних зовнішньоекономічних факторів зростання, прискорена лібералізація зовнішньоекономічної діяльності країн, що розвиваються, обумовлюють їх привабливість для світового фінансового капіталу, насамперед, спекулятивного. Саме країни із трансформаційною економікою та їх фінансова підсистема передусім потерпають при масовому відпливі іноземного капіталу під час циклічного скорочення.

Країни з трансформаційними економіками та ринками, що зростають, складають групу підвищеного ризику з погляду небезпек фінансової глобалізації. Спільною рисою цих ринків є потенційно вища, ніж у розвинутих країнах, прибутковість операцій з цінними паперами, що обумовлено прискореними темпами їх економічного зростання, швидким зростанням доходів національних компаній, розширенням фондових ринків.

Незважаючи на неоднозначну дію чинників глобального характеру, національну специфіку, динаміка фінансових ринків країн, що розвиваються, відображає зростаючий тренд. У 1988 р. компанія MSCI запустила індекс ринків, що розвиваються, який складався лише з 10 країн, які становили менше 1% капіталізації світового ринку. Сьогодні індекс MSCI Emerging Markets складається з 24 країн, що становить 10% капіталізації світового ринку. В MSCI Emerging Markets Index включені понад 1100 паперів. При цьому для Emerging Markets характерні більш високі ризики, зокрема політичні й загальноекономічні (рис. 2.2).

Так, згідно з одним із основних інструментів реалізації моделі інноваційного розвитку КНР стало створення технологічних парків (зон

освоєння нових і високих технологій), частка виробленої продукції в яких з кожним роком займає все більшу частину в структурі валового регіонального продукту. Сьогодні, враховуючи глобалізацію і регіоналізацію розвитку світового господарства, суспільний розвиток вимагає нових типів світових фінансових центрів, характерною рисою яких у третьому тисячолітті є заміна економіки товарів на економіку знань, а це в першу чергу науково-технічні, інноваційні центри, продовольчі, еколого-економічні, інтернаціональні, локальні (точкові) підприємницькі, туристичні та інші зони.

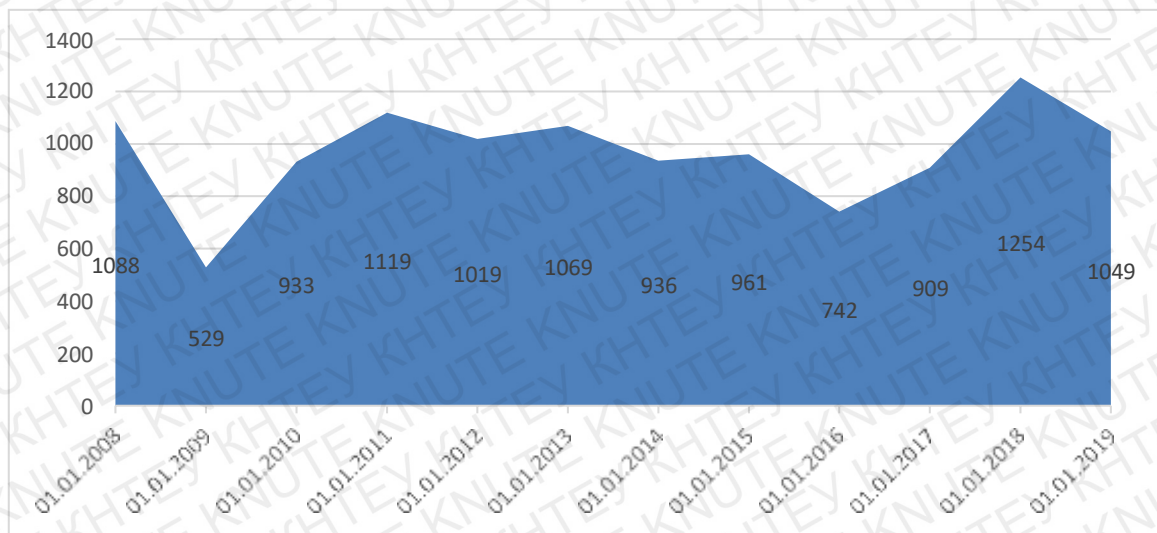

Рис. 2.2. Значення MSCI Emerging Markets Index

Джерело: [25]

У даний час новітні світові фінансові центри успішно реалізують свої потенційні можливості. Практика створення таких центрів, яким надаються значні пільги для розміщення іноземного капіталу і реєстрації іноземних компаній, отримала велике поширення в другій половині XX ст. і в першій половині XXI ст.

Велику кількість таких центрів було створено в Латинській Америці (острови Карибського басейну), в Азії, а також у Північній Європі.

На початку XXI ст. як між традиційними, так і між амбітними новими (котрі лише виникають) фінансовими центрами з'являються ознаки посилення

конкурентної боротьби, що втілюється у процесі консолідації американських і європейських центрів. Найактивнішу позицію займають світові фінансові центри Близького Сходу - країни Перської затоки. Разом із тим варто наголосити, що конкурентна боротьба між світовими фінансовими центрами на поточному етапі сприяє процесам консолідації у сфері міжнародних фінансів у вигляді злиттів, поглинань, альянсів [173, с. 26].

Ісламські фінанси, будучи, по суті, новим явищем у світовій економіці, недостатньо представлені в деяких сферах. За останні двадцять років сектор ісламських фінансів зазнав істотного зростання і на сьогодні за обсягами активів становить близько 1,814 трлн. дол. США. В ісламському світі їх фінансові інститути виступають великими економічними гравцями.

П'ять країн домінують в ісламському банкінгу, а саме: Іран із 345 млрд дол. ісламських активів; за ним слідують: Саудівська Аравія (258 млрд дол. США.); Малайзія (142 млрд дол. США); Кувейт (128 млрд дол. США) і Об'єднані Арабські Емірати (112 млрд дол. США).

Кілька немусульманських країн, серед яких Великобританія і Сінгапур, оголосили про свій намір стати центрами ісламських фінансів, а інші (наприклад, Австралія, Франція та Південна Корея) змінили своє законодавство, щоб стати більш сприйнятливими до ісламських фінансів [27, с. 9].

Ісламські фінансові інститути можуть функціонувати в різних формах, а саме:

- повноцінні ісламські установи, наприклад: Mati Bank Bangladesh Ltd, Meezan Bank (Пакистан), Bank Negara Malaysia (BNM);
- ісламські вікна в традиційних фінансових установах, наприклад: Commercial Bank of Dubai (ОАЕ), HSBC, American Express Bank, ANZ Grindlays, BNP&Paribas, Chase Manhattan, UBS, Kleinwort Benson, Commercial Bank of Saudi Arabia, Ahli United Bank Kuwait, Riyadh Bank;
- ісламські дочірні компанії традиційних фінансових інститутів, наприклад: Citi Islamic Investment Bank (Bahrain)

- дочірня компанія Citibank, Noriba Bank
- дочірня компанія UBS тощо.

Найбільша концентрація ісламських фінансових інститутів у світовій економіці спостерігається у країнах Близького Сходу та Південно-Східної Азії, які є також бажаними інвесторами у національні економіки навіть тих країн, які знаходяться за межами цих регіонів. Так, центром ісламських фінансів Європи став Лондон. Зокрема, на території Великобританії діють: 22 ісламських банки з обсягом активів близько 19 млрд дол. США; 34 ісламських інвестиційних фонди з обсягом активів понад 300 млн дол. США; а на Лондонській фондовій біржі було розміщено 43 сукук – на загальну суму 24 млрд дол. США.

Досвід Великобританії показує, що ісламські фінанси можуть бути привабливим ринковим сегментом для існуючого банківського сектору, де з 22 ісламських банків 17 — це «ісламські вікна» місцевих традиційних банків і лише 5 - повноцінні ісламські банки, засновані інвесторами з країн Перської затоки.

Південна Корея, Гонконг, Японія, Китай, Канада, Бразилія, Марокко та інші країни Нового та Старого світу для залучення ісламських інвестиційних капіталів всіляко сприяють забезпеченню нормативно-правових умов, які б сприяли захисту національної безпеки й економічних інтересів одночасно із запровадженням ісламських фінансових інновацій. Проте головною перешкодою розвитку ісламських фінансових інструментів у неісламському світі стають помилкові стереотипи щодо ісламських фінансів та економіки в цілому, а також відсутність достатньої кількості фахівців-практиків з питань ісламських фінансів, а також соціально-політичних процесів і трендів економічного розвитку Близькосхідного регіону [28].

Основним лідером у сфері зростання ісламських фінансів є Малайзія та Іран (який поступово виходить з-під міжнародних санкцій).

Світовий фінансовий центр Дубай позиціонує себе як проміжна ланка між існуючими міжнародними фінансовими центрами в Лондоні і Нью-Йорку на Заході та Токіо і Гонконгом - на Сході. Стратегічна мета - сприяти економічному

зростанню, розвитку і диверсифікації регіону на основі перетворення Дубай в глобальний фінансовий центр.

Уже понад 20 років Королівство Бахрейн є фінансовою столицею арабського регіону. Сьогодні на його території функціонує 406 банків та фінансових інститутів. Країна характеризується найбільш відрегульованою системою фінансів серед країн Близького Сходу і Північної Африки.

Бахрейн як світовий фінансовий центр має ряд конкурентних переваг. По-перше, королівство відрізняється досить ліберальним регулюванням. Важливою характеристикою також є суттєво спрощена система реєстрації та функціонування компаній, що забезпечує комфортне середовище для розвитку бізнесу [29]. За деякими видами податків у королівстві встановлена нульова ставка, а компаніям зі 100-відсотковим іноземним капіталом дозволено здійснювати діяльність більш ніж в 95% сфера приватного сектора. Це, в свою чергу, має на увазі формування сучасної розвиненої матеріально-технічної інфраструктури, яка включає в себе сучасні аеропорти та інші транспортні вузли, всі види зв'язку, комфортабельні офісні центри та житлові приміщення, ресторани, розважальні заклади тощо. У цьому випадку на належному рівні мають бути представлені послуги банків, страхових і трастових компаній міжнародного класу. Для обслуговування офшорних компаній необхідна також наявність кваліфікованих фахівців - фінансистів, юристів, бухгалтерів, аудиторів, програмістів, перекладачів та іншого персоналу (секретарів, охоронців, водіїв).

З огляду на послідовність у досягненні країною поставлених цілей, у майбутньому варто очікувати подальшого підвищення ролі Бахрейну як на регіональному, так і світовому фінансовому рівні [29, с. 77].

Подальший розвиток індустрії ісламських фінансів можливий у двох напрямках:

- а) збільшення частки фінансового ринку власне в мусульманських країнах;

б) зростання кількості ісламських фінансових установ у немусульманських країнах, насамперед, на ринках глобальних і регіональних фінансових центрів.

Мумбаї, на відміну від Дубай, в міжнародних рейтингах оцінюється невисоко

(92 місце станом на 01.03.2019 р.), так як по суті поки залишається національним центром з деякими міжнародними функціями.

Вперше ідея формування в Мумбаї фінансового центру була запропонована консультантами McKinsey в середині 90-х років у ході підготовки доповіді про фінансову систему Індії. Ідею підтримали влада міста, а також Конфедерація промисловців, які ініціювали обговорення питання, яке завершилося опублікуванням у 2000 р. доповіді «Мумбай в якості світового фінансового центру - дорожня карта».

І, нарешті, в 2007 р. Міністерство фінансів Індії підготувало спеціальну програму з створення міжнародного фінансового центру в Мумбаї до 2020 р. [30].

Будучи однією з найбільших зростаючих економік, Індія, на думку авторів доповіді, не може задовольнятися офшором або спеціальною фінансовою зоною, як в Дубай, тому в програмі ставилося завдання формування світового фінансового центру на базі розвиненого і лібералізованого національного ринку фінансових послуг. Завдяки такому підходу створення центру стало каталізатором процесів дерегулювання, лібералізації і глобалізації фінансової системи з метою перетворення Індії в конкурентоспроможного експортера фінансових послуг, попит на які в Азії стрімко зростає.

Індійський фінансовий ринок досягнув певних успіхів в організації торгівлі акціями та їх похідними, а також товарними ф'ючерсами, але поки що ще слаборозвинені такі обов'язкові складові світового фінансового центру як валютний ринок, ринок облігацій (державних і корпоративних), а також міжбанківський ринок ліквідних інструментів.

Поки ж відставання Мумбаї в рейтингах світових фінансових центрів пов'язане головним чином з низьким рівнем лібералізації фінансової системи, високими і надмірними податками, відсутністю кластера фінансистів міжнародного рівня, а також з нерозвиненістю міської інфраструктури.

Окрім розвитку фінансових центрів Близького Сходу та Азії, варто проаналізувати досвід країн Східної Європи та Центральної Азії з формування світового фінансового центру.

Головним ініціатором створення світового фінансового центру у Варшаві виступає Варшавська біржа, яка заявила претензії на весь фінансовий простір країн Східної Європи. До числа її конкурентних переваг відносять: правовий режим, який повністю відповідає європейським директивам, полегшені вимоги лістингу, можливість вигідного розміщення акцій для невеликих компаній.

Регулятор ринку цінних паперів спонукає найбільші дочірні іноземні банки зберігати свої котирування на Варшавській фондовій біржі, завдяки чому їх акції сьогодні складають значну частку в загальній біржовий капіталізації - близько 30%.

Всього ж, за оцінками експертів, на іноземних інвесторів припадає 47% загального обсягу операцій на Варшавській фондовій біржі. За період 2015-2017 рр. спостерігається стабільність індексу sWIG-80. Всі інші індекси мають середню мінливість. Їх сукупність у межах однорідності, значення середньої можна вважати типовим рівнем ознаки в даній сукупності. У 2015 р. базові темпи росту були меншими від 100% для WIG-20, WIG-30, WIGdiv, WIG, відповідно в 2016 р. - для індексів WIG-20, WIG-30, WIGdiv. У 2017 р. - темп росту більший від 100% для всіх індексів. Станом на 2018 р. всі індекси становлять більше 85% річного індексу 2017 р.

Наведені тенденції розвитку нових світових фінансових центрів дозволяють і Україні спробувати стати активним гравцем на міжнародному ринку фінансових послуг. Корисним для України є досвід становлення міжнародного фінансового центру Астана. Цьому передувало прийняття у 1997

р. Стратегії розвитку Казахстану до 2030 р., яка підтвердила свою ефективність. За роки, які минули з моменту прийняття Стратегії-2030, держава увійшла до п'ятірки тих країн світу, що найдинамічніше розвиваються. У результаті за підсумками 2018 р. Казахстан увійшов до числа 50 найбільших економік планети за обсягом ВВП. ВВП країни зріс більше ніж у 16 разів.

Міжнародний фінансовий центр Азії створений як фінансовий хаб для країн Центральної Азії, республік Закавказзя, ЄАЕС, країн Близького Сходу, території Західного Китаю, Монголії та країн Європи. Основні напрями його діяльності - розвиток ринку капіталу, управління активами, управління добробутом заможних приватних осіб, ісламські фінанси, нові фінансові технології.

Отже, світовий фінансовий центр - це не просто географічна прив'язка до того чи іншого світового міста з концентрацією фінансових установ. Це особлива фінансово-економічна структура, що відкриває доступ у глобальну економіку, визначає правила гри, вступає у неї. В даний час зусилля світових фінансових центрів зосереджені на створенні нової системи управління та контролю, починаючи з розроблення відповідного законодавства і закінчуючи уніфікацією звітності та аудиту, забезпеченням його прозорості і доступності. В цілому провідні міжнародні фінансові центри - це суб'єкти глобальної економіки, що визначають і спрямовують цей процес, що формують структуру розвитку світової економіки та багато в чому визначають її перспективи

РОЗДІЛ 3

ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СВІТОВИХ ФІНАНСОВИХ ЦЕНТРІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

3.1. Перспективи функціонування нових світових фінансових центрів в умовах глобалізації

На сьогоднішній день, з огляду на стрімкий розвиток технологій, що сприяє розгортанню «Індустрії 4.0», кожна країна прагне досягнути стабільності своєї фінансової системи, що дало б змогу забезпечити безперерйне здійснення розрахунків в економіці, високий рівень довіри до фінансових установ, відсутність надмірної волатильності фінансових ринків, мінімізація ризиків, а також запас міцності у фінансовій системі, що дасть змогу протистояти негативним економічним процесам у майбутньому та запобігати їх негативному впливу на економіку. Якими б масштабними не були промислові революції в минулому, вони не володіли такою потужною перетворюючою силою.

Роботизовані біржі та «розумні» компанії - один із компонентів трансформованої галузі, яка безпосередньо пов'язана зі світовими фінансовими центрами. Її масштаб, швидкість і охоплення безпрецедентні. Тому надалі варто очікувати посилення конкуренції та стрімкого перерозподілу капіталу між «старими» і «новими» світовими фінансовими центрами. Цей бізнес-процес безпосередньо пов'язаний з такими принципами:

- сумісності, що означає здатність пристроїв, сенсорів та людей взаємодіяти один з одним через Інтернет речей (IoT);
- прозорості, який з'являється у результаті такої взаємодії;
- технічної підтримки;
- деталізації управлінських рішень, яка полягає в тому, щоб автоматизація була настільки повною, наскільки це взагалі можливо: всюди, де машина може ефективно працювати без втручання людей, рано чи пізно повинно відбутися

заміщення людини машиною. Співробітникам при цьому відводиться роль контролерів, які можуть приєднатися в екстрених ситуаціях.

В сучасних умовах глобалізації економіки зміни відбуваються не поверхневі, а радикальні: індустрія перебудовується згори донизу. Змінюються бізнес-моделі, народжуються нові компанії, виникають нові світові фінансові центри, а інші з довгою історією просто зникають, якщо не встигають трансформуватися. Клієнти змінили свою поведінку, вони хочуть індивідуального підходу й унікальних товарів.

Представники покоління так званих «native digital», які вирости в епоху Інтернету, звикли до того, що перед ними відкрито цілий світ пропозицій: будь-які фінансові операції можна здійснити в режимі реального часу в один клік.

Світовим фінансовим центрам, що надають однакові послуги, доводиться змінюватися. Впровадження принципів «Індустрії 4.0» дозволить отримати низку переваг, що не були доступні в традиційних моделях.

Четверта промислова революція не тільки змінює конфігурацію окремих світових фінансових центрів - вона впливає на розстановку сил на глобальному рівні. Не всі фінансові центри з довгою історією переживуть «цифровізацію» бізнесу. Але ті, які зможуть трансформуватися, матимуть значну вигоду.

Рушіями змін у бізнесі будуть хмарні технології, розвиток способів збору й аналізу інформації Big Data, краудсорсинг, шерингова економіка та біотехнології.

Основними причинами для нововведень є недосконалість фінансового ринку, в основному асиметричність інформації, агентські витрати і трансакційні витрати з якими стикаються не лише нові світові фінансові центри, а й «традиційні», такі як Лондон, Нью-Йорк. Такі збої у ринковому механізмі створюють попит на рішення, що дають можливість учасникам ринку мінімізувати їх негативні наслідки.

Прикладом реактивних фінансових інновацій можна вважати нові рішення та інструменти для платіжних систем, покликані знизити трансакційні витрати.

Іншим прикладом є ситуація, коли новації у фінансових інструментах були запроваджені для того, щоб збільшити доступ до джерел фінансових ресурсів і надати більшої гнучкості у формуванні грошових потоків.

Світові фінансові центри починаючи з 2008 р. почали застосовувати технологію «cloud computing». Ринок провайдерів cloud-технологій є досить конкурентним і кількість фірм, що надають подібні послуги у різних сферах діяльності дедалі збільшується. Серед провідних світових фінансових центрів найбільшою популярністю користуються послуги великих компаній, що давно функціонують на ринку інформаційних технологій та вже отримали довіру споживачів, наприклад, Microsoft, Google, Amazon, IBM, Apple, SAP, Kingston Technology, ESET, Oracle тощо.

Такі технології надають можливість побудови віртуальних організацій, для ефективного функціонування яких не потрібно мати офіс з великою кількістю працівників. Працівники можуть виконувати завдання в домашніх умовах, а надають їм повноважень та прав з використанням web-інтерфейсів. На даному етапі для виконання завдань підбору об'єкта для інвестування використовують системи, що дають можливість працювати з однією базою даних про цінні папери та інвестиції, яка розміщена в одному конкретному місці і тому потребує наявності дорогого серверного обладнання та відповідного приміщення для організації офісу, що призводить до великих затрат на їх утримання.

Впровадження МАС ринку цінних паперів дасть змогу розподілити навантаження між агентами, які не потребуватимуть потужних апаратних засобів завдяки тому, що можуть розміщуватися на віддалених відстанях та зв'язуватися між собою через захищену мережу Інтернет. Вихід на міжнародні ринки змусить компанії країн, що розвиваються, зокрема, й українські, використовувати найновіші інформаційні технології, а серед них і «хмарні» сервіси. Нові світові фінансові центри, такі як Сан-Пауло, Бермуди, Стамбул, Варшава, Дубай витратять на них майже 9%.

Поєднання швидкої урбанізації, зростання електронної комерції і впровадження смартфонів створили сприятливий ґрунт для інновацій в області комерції і фінансових послуг.

Однак великі зміни несуть за собою і високі ризики. Фінансові кризи завжди стимулюють розвиток фінтех-стартапів. Це викликане як тим, що криза послаблює позиції традиційних бізнесів, так і тим, що в подібні періоди фінансові структури скорочують працівників. Четверта промислова революція знищить мільйони існуючих робочих місць і створить стільки ж нових.

Фінансові центри, в особі уряду та бізнесу, повинні об'єднати зусилля, щоб забезпечити співробітників необхідними навичками і кваліфікацією для роботи в еру цифрової економіки і навчити їх, наприклад, в повній мірі використовувати можливості, які дарує штучний інтелект. На цьому етапі, актуальним є розвиток нових векторів діяльності міжнародних фінансових центрів. Ці вектори матимуть удосконалену не лише кількісну (географічну) структуру - розвиватимуться вектори спрямовані на Азію, Африку, Близький Схід та Центрально-Східну Європу; а й якісну - розвиток фінтекс (FinTech) технологій.

Основне зростання відбулося у таких країнах як Великобританія (з 14 у 2015 р. до 42 у 2018 р.), Австралія (з 13 у 2015 р. до 37 у 2018 р.) та США (з 17 у 2015 р. до 33 у 2018 р.) (рис. 3.1).

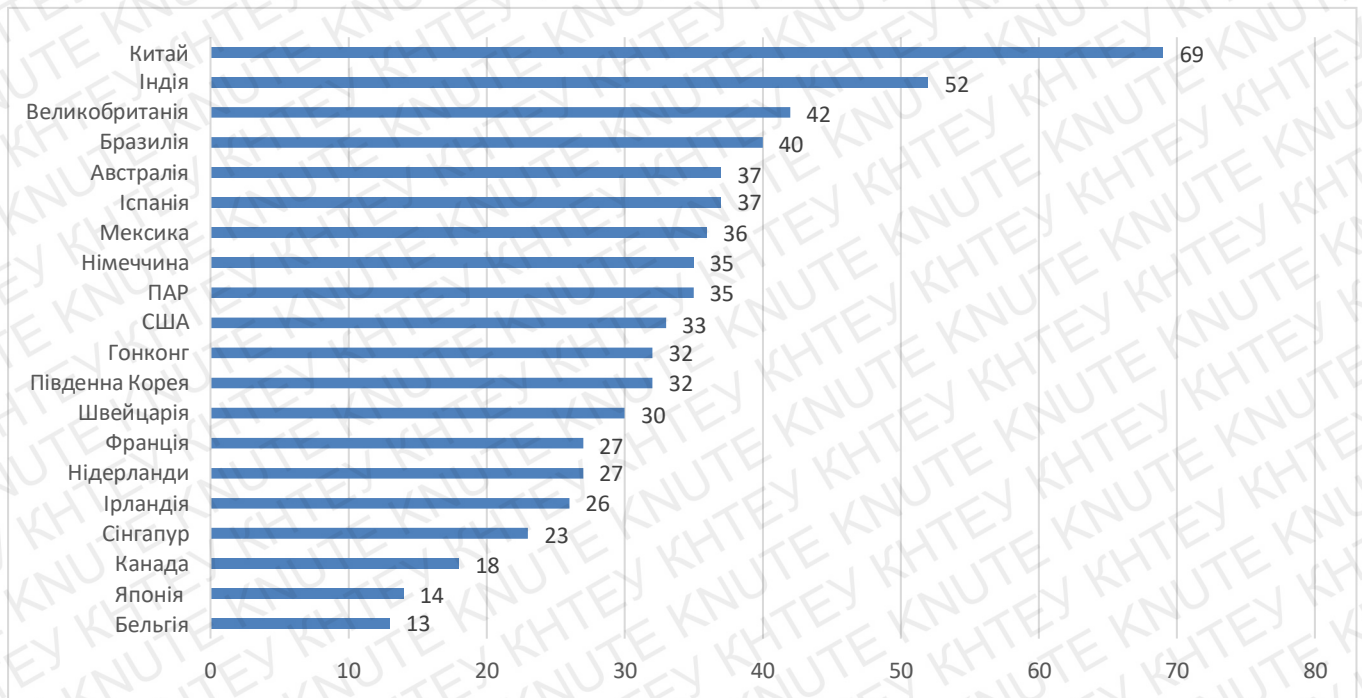

Рис. 3.1. ТОП-20 країн за впровадженням «FinTech» технологій у 2018 р., у % [32]

Розвиток сектору FinTech забезпечує можливості для світових фінансових центрів, розвитку нових фінансових інститутів і водночас отримання вигод з цієї тенденції.

Через те, що процеси трансформації фінансової системи під впливом інноваційних технологій набирають обертів, реформування фінансової системи України має враховувати ці тенденції. На відміну від світових тенденцій, українська фінтех-індустрія залишається не достатньо розвиненою через слабкість фінансового сектора, з одного боку, та брак інвестицій в країну, з іншого. Проте навіть за таких умов фінтех-ринок в Україні розвивається вельми динамічно.

У 2018 р. в Україні - понад 80 фінтех-компаній, близько 60% з яких були утворені упродовж трьох останніх років. Основними напрямками діяльності таких компаній є платежі і грошові перекази. Беручи до уваги потенціал України, еволюцію мобільних операторів і нових технологій, можна розраховувати на більш динамічний розвиток фінтех сектору.

Умовами для цього є інвестиції, впровадження чітких правил роботи та дерегулювання існуючого законодавства цієї сфери, а також стабільний розвиток фінансового ринку в цілому.

Важливу роль у фінансових інноваціях займають фідучіарні гроші. Ряд центральних банків у світі розглядають можливість емісії цифрових фідучіарних грошей з метою скорочення загального рівня витрат у платіжній системі та забезпечення більшого контролю над пропозицією грошей з боку регулятора. Наразі жоден з центральних банків не вдався до цього кроку, але вони розглядають різні види технологій, які б дозволили їм це зробити. Банк Англії брав найактивнішу участь в цій дискусії, ніби даючи зрозуміти, що цифрові фідучіарні гроші є неминучим кроком, хоч і не близьким. З іншого боку, впровадження цифрових фідучіарних валют ставить серйозні питання до конфіденційності даних (певні варіанти реалізації програми емісії цифрових фідучіарних грошей дозволять державі отримати доступ до інформації про всі ваші витрати), розподіл грошових коштів (миттєве стягнення податків і розподіл грошових коштів можуть за короткий час згубним чином ослабити ідею доцільності володіння грошовими знаками), високий рівень складності і кібер-аварії. Здатність швидко запроваджувати креативні підходи до оподаткування може сприйматися як непередбачувана непостійність, і це може значно зашкодити економіці [33].

Упродовж останніх років швидко зросла популярність криптовалют, домінуючою серед яких є Bitcoin. На відміну від фідучіарних грошей ця форма не випускається ні центральними (як банкноти), ні комерційними банками (як депозитні рахунки), та не є борговим зобов'язанням емітента, що відрізняє її від електронних грошей та безготівкових розрахунків.

Аналітики Європейського Центрального банку вважають, що теоретичною основою створення Bitcoin є австрійська економічна школа, що критично відноситься до існуючого порядку емісії грошей. Її представники вважають, що сучасна емісія грошей створює передумови до інфляції.

Поширення криптовалют стикається з перешкодами фінансового та правового характеру через те, що їх цінність залежить від залучення нових користувачів, що притаманне фінансовій піраміді.

Криптові біржа є торговою платформою, що дозволяє користувачам купувати й продавати, зберігати й обмінювати криптовалюту. Принцип функціонування таких майданчиків аналогічний валютним, товарним і фондовим біржам світу.

Найбільша частка обмінних операцій з криптовалютою припадає на Велику Британію (18%), США (12%), Канаду та Японію (по 6%). Лідерами за кількістю «гаманців» криптовалют є США (34%), Велика Британія (15%), Німеччина, Швейцарія та Китай (по 6%). У Китаї розвиток ринку криптовалют не пов'язаний з діяльністю фінансових інституцій, яким заборонено здійснювати операції з такими інструментами.

Застосування криптовалют як засобів обігу й платежу сьогодні розглядають лише в контексті грошових сурогатів (замінників), а тому криптовалюти можна охарактеризувати як нефіатні платіжні інструменти закритих платіжних систем. Для того, щоб існуючі криптовалюти стали новою формою грошей, необхідні такі кроки:

- офіційне визнання криптовалют із боку урядів і центральних банків грошима;
- включення криптовалют до національних чи колективних грошових систем (із відповідною перебудовою системи формування доходів і видатків державного бюджету, заробітної плати, соціальної допомоги, кредитування, інвестування, накопичення й заощаджень);
- повноцінне виконання такими валютами всіх функцій грошей; інституціоналізація довіри до криптовалют як нової форми грошей.

Перспективи використання криптовалют як нової форми кредитних грошей -

депозитних цифрових грошей, створених на основі технології blockchain, полягають у випуску центральними банками або консорціумами комерційних банків власних криптовалют і запровадженні ідентифікаційної системи обліку національних грошей.

Однією з технологічних інновацій у сфері фінансових послуг у світі є запровадження пірингових систем кредитування і страхування. Зазвичай P2P-кредитування реалізується за допомогою інтернет-платформ, де користувачі можуть виступати і кредиторами, і позичальниками [33]. Ідея приватного онлайн-кредитування в західних країнах нині користується великою популярністю. Світовий обсяг ринку Peerto-Peer (P2P) виріс з 1,2 млрд дол. США у 2012 р. до 64 млрд дол. США на початок 2017 р. та є одним з найбільш швидкозростаючих сегментів роздрібного кредитування [34, с. 687].

Активно працюють на цьому ринку американські компанії Prosper і Lending Club, британська Funding Circle, канадська Communitylend, німецька Smava, міжнародна компанія Kiva та інші. Очікується, що у 2020 р. лише в США обсяг P2P-кредитування становитиме понад 120 млрд дол. США. У 2017 р. в Китаї функціонувало вже близько 4 000 майданчиків для P2P-кредитування.

Учасники пірингових систем пояснюють свій успіх більш ефективними системами ризик-менеджменту на базі інноваційних технологій збору даних.

В Україні цей ринок тільки починає розвиватися. На нього звертали увагу банки, але через падіння рівня довіри до банківської системи в цілому спроба успіху не мала. Повинна була з'явитися незалежна платформа прямого кредитування (від людини до людини). Першою в Україні платформою прямого P2P-кредитування без посередників став PinHub.

Для ефективної діяльності фінансового центру необхідно, щоб зміни відбувалися не лише у сфері фінансових інновацій, а й у сфері фінансових інститутів. Ці елементи повинні постійно вдосконалюватися, щоб забезпечити вимоги трансформаційних змін. Глобальна доступність до Інтернету, підвищена цікавість до соціальних мереж, он-лайн магазинів та універсальних пошукових

систем, формування покоління смарт-фонів та мобільних додатків сприяла змінам у функціонуванні банківських систем, зокрема появи так званих необанків. Необанки прийнято вважати конкурентами традиційних банків. Особливістю необанків є те, що окрім традиційних банківських послуг (рахунки і операції за ними, кредити, управління капіталом, інвестиції, депозити тощо) вони прагнуть використовувати й новітні інструменти, наприклад, P2P-кредитування, краудфандінгові платформи, фінансових роботів-консультантів, криптовалюту. Також необанки, як правило, пропонують вищі процентні ставки, більш низький рівень комісій (або взагалі їх відсутність) і вищий клас обслуговування та підтримки.

Говорячи про перспективи функціонування необанків у світі, варто зазначити, що вони, як різновид фінтех-компаній, значною мірою залежать від розвитку глобальних інвестицій у фінансові технології.

Отже, найбільш характерними особливостями функціонування нових світових фінансових центрів, які визначатимуть їх тенденції в середньостроковій перспективі, є:

1. Функціональна трансформація «традиційного» світового фінансового центру та поява нових типів міжнародних фінансових центрів, діяльність яких заснована на інформаційній складовій. Все це дає можливість виокремити серед інших інформаційну функцію світових фінансових центрів. Функціональну трансформацію світових фінансових центрів під впливом інформатизації доцільно розглядати в двох вимірах:

- по-перше, на рівні стратегій «традиційних» світових фінансових центрів;
- по-друге, в якості появи та розвитку нових типів міжнародних фінансових центрів. При цьому складно сказати, який із процесів на сьогодні є більш значимим і важливим для фінансового ринку. Втім можна припустити, що у середньостроковому тренді його основним наслідком буде універсалізація фінансових центрів, їх функціонування на спільній, інформаційній основі.

2. Впровадження технологій революції 4.0 у сферу фінансових операцій, в т.ч.- виникнення нових фінансових інструментів, функціонування роботів-консультантів. Про поширення таких технологій свідчить той факт, що в США з 2015 р. введена обов'язкова реєстрація роботів, призначених для алгоритмічної торгівлі фінансовими активами.

Головними перевагами є суттєве скорочення вартості фінансових послуг, постійний контакт між клієнтом та фінансовим консультантом, підвищення об'єктивності реалізованих інвестиційних рішень.

3. Зміна формату взаємодії учасників мережі світових фінансових центрів. Насамперед мова йде про максимальне використання підходу, орієнтованого на використання мобільних пристроїв у ланцюгу «фінансовий центр - фінансовий посередник - споживач фінансових послуг». Фактично мова йде про суттєве підвищення рівня автономності споживача фінансових послуг, мінімізацію взаємодії з представниками фінансового посередника, поступовий перехід на «M2M» технології у наданні фінансових послуг.

4. Фінансовий інжиніринг та інструментарні інновації фінансового ринку. Насамперед мова йде про появу різноманітних інноваційних фінансових інструментів, які мають надзвичайно різне функціональне спрямування - від ризик-менеджменту до податкових ефектів і збільшення дохідності учасників ринку.

5. Трансформація інфраструктури світового фінансового центру під впливом запровадження технологій «Blockchain», яка дає можливість створити єдину точку доступу до масштабного масиву інформації для усіх учасників. З погляду учасників фінансового ринку ця технологія дасть можливість скоротити вартість обслуговування операцій, їх транспарентність, ринок зможе суттєво наростити кількісні параметри операцій [31, с. 24-25].

Звичайно, фінансові інновації у короткостроковому періоді можуть мати і негативні наслідки, наприклад, скорочення робочих місць у фінансових установах країн, що розвиваються. Проте довгострокові наслідки нових

продуктів, таких як мобільні гроші, пірингові системи кредитування та страхування тощо можуть лібералізувати фінансові послуги та стати рушійними силами трансформації світових фінансових центрів.

3.2. Стратегічні пріоритети трансформації світових фінансових центрів

Кінець XX ст. - початок XXI ст. ознаменований надзвичайно складними та суперечливими процесами, що відбуваються у фінансовій сфері. Активне кількісне зростання головних показників, інституційні та фінансові інновації, стрімкі технологічні «прориви» у забезпеченні фінансових операцій поєднуються з волатильністю основних процесів, втратою контролю з боку держави над процесами на фінансових ринках. За цих умов відбувається трансформація світових фінансових центрів. Втім будь-які деформації не заперечують того факту, що саме фінансові ринки беззаперечно є найбільш потужною складовою світових фінансових центрів, а процеси, які їм притаманні, - важливими індикаторами та факторами економічного розвитку світових фінансових центрів.

В сучасному глобалізованому світі світові фінансові центри формуються не за історичним принципом, а створюються за взаємодією бізнес-структур та органів влади. Формування світового фінансового центру є проектом створення фінансового кластеру або хабу, в рамках якого залучається як ділова спільнота, так і державні органи влади.

Потреба в організації та подальшому розвитку концепції світових фінансових центрів в країнах з транзитивною економікою особливо відчувається в кризових умовах, коли в країні спостерігалася гостра необхідність зміни економічної системи.

Однією з умов цих змін повинен стати розвиток конкурентоспроможності фінансового ринку і його професійних учасників. Тому безпосередньою

стратегічною метою світового фінансового центру є створення конкурентного фінансового ринку на базі високотехнологічних фінансових інструментів.

При розробці світового фінансового центру необхідно працювати як на національному рівні, так і на локальному. Мета державної підтримки створення фінансового кластера для світового фінансового центру полягає у проведенні виваженої економічної політики, спрямованої на реформування фінансової системи країни, поліпшення інвестиційного клімату та вирішення ряду гострих соціальних проблем.

Для цього країна спершу повинна розробити державної стратегію розвитку фінансової системи. Для прикладу, Стратегія сталого розвитку «Україна-2020», Стратегія відповідального розвитку Польщі на 2017-2020 рр.

У даний час в практику реалізації масштабних програм впроваджуються дорожні карти. Дорожні карти формують стратегічне бачення, уможливають залучення ресурсів на рівні компаній і урядів, стимулюють дослідження і процеси моніторингу. Варто взяти до уваги створення дорожньої карти й Україні, оскільки їх реалізація дозволить забезпечити прискорений розвиток вітчизняної фінансової індустрії: підвищити обсяг і якість реалізованих фінансових послуг для внутрішніх і зарубіжних інвесторів, прискорити інвестиційну й ділову активність в економіці, підвищити довгострокову стійкість фінансової системи та знизити вартість запозичень для національної економіки.

На другому етапі варто актуалізувати увагу на діяльності міста та розробити Концепцію його розвитку. У рамках Концепції основною поставленою метою є перетворення столиці на великий фінансовий центр, який сприятиме розвитку економіки всієї країни і забезпечить країні лідируючі позиції на глобальних ринках товарів, капіталу і фінансових послуг.

На всіх етапах формування світового фінансового центру невід'ємними елементами є законодавство та інфраструктура. Широкий спектр заходів підтримки розвитку світового фінансового центру – від регулювання руху

фінансових ресурсів і створення нормативно-правової бази до реалізації інфраструктурних проектів - знаходиться в компетенції центральної влади.

Очевидно, що стратегічними пріоритетами розвитку світового фінансового центру є такі:

- вдосконалення нормативно-правової бази та законодавства про фінансові ринки з метою забезпечення високоефективного обслуговування міжнародного руху капіталу;
- визначення факторів попиту на фінансові послуги світового фінансового центру, підготовка і ведення класифікатора стандартних фінансових послуг;
- вибір спеціалізації світового фінансового центру в столиці, місті;
- розробка методики оцінки розвитку фінансової інфраструктури, моніторинг розвитку.

Учасники світогосподарських зв'язків розгортають жорстку конкурентну боротьбу за просування світових фінансових центрів на території окремих країн і спрямовують зусилля на максимальне задоволення запитів споживачів. Для формування світового фінансового центру доцільно створити органи управління ним. Подібну практику застосовують світові фінансові центри трансформаційного типу - Астана, Дубай, Катар.

Транснаціональна система фінансових центрів з'явилася в результаті формування нового типу економічних зв'язків між ключовими виробничими фірмами і сервісними компаніями. Ряд деяких малих європейських міст (Аахен, Страсбург, Льєж, Арнхейм), що опинилися в стратегічно важливих для загальноєвропейських інтеграції пунктах, отримали можливість розвитку не тільки в рамках своєї країни, але і Європи в цілому.

Ряд європейських міст (Берлін, Відень) отримали поштовх для свого розвитку в результаті вигідності свого місця для співпраці з країнами Центральної і Східної Європи.

На сьогоднішній день склався ряд передумов, які сприяють ослабленню ролі традиційних глобальних фінансових центрів на користь нових регіональних. Три традиційних центри світової економіки зіткнулися зі значними труднощами.

Актуальною проблемою є невизначеність щодо відновлення економіки США

як найбільшого в світі ринку збуту. В ЄС невирішене остаточне питання подолання боргової кризи, що послаблює довіру інвесторів до євро як резервної валюти, а Японії для відновлення після стихійного лиха знадобиться значні фінансові ресурси.

У той же час зростання ролі фінансових центрів країн БРІКС обумовлене різноманітним внутрішнім і зовнішнім факторів. Упродовж останнього десятиліття

економічний розвиток країн БРІКС відігравав важливу роль у світовій економіці.

Стабільно високою залишається привабливість країн БРІКС для іноземного капіталу, зокрема це стосується міжнародного руху капіталу всередині цієї групи.

Китай поступово схиляється до експорту капіталу шляхом роботи в коопераційних

моделях, таких як позики в сферах енергетики, сировини, інфраструктурних угод в

рамках БРІКС, залишаючись у той же час привабливим для інвесторів з інших країн.

Серед країн БРІКС лідером за обсягами прямих іноземних інвестицій є Китай.

Таким чином, країни БРІКС стали точкою тяжіння глобальних фінансових потоків. Найбільші фінансові центри країн: Шанхай, Сан-Пауло, Йоганнесбург, Москва і Мумбаї - за обсягами наявного капіталу і рівнем розвитку істотно відрізняються між собою і, відповідно, займають на сьогоднішній день різні позиції на світовому фінансовому ринку.

Нинішній стан і тенденції функціонування глобальної економіки свідчать про наявність загроз і високий ступінь невизначеності, які відбиваються на транскордонному русі капіталу. Серйозною перешкодою на шляху відновлення обсягів ПІІ можуть стати такі фактори ризику як структурна недосконалість світової фінансової системи, непередбачуваність глобальної системи економічного управління, криза суверенного боргу й фінансового сектору в деяких розвинутих країнах (Італії, Іспанії, Греції, Португалії).

Темпи зростання розвинутих країн, як і раніше, є істотно нижчими, ніж країн, що розвиваються.

Водночас з огляду на масштаби національної економіки та фінансових ринків найбільший потенціал розвитку мають світові фінансові центри в Шанхаї і Шеньчжені (КНР), Мумбаї (Індія). Однак їхнє зростання нині стримується низкою чинників, насамперед обмеженням на здійснення валютних операцій, пов'язаних із рухом капіталу, і допуском нерезидентів до роботи на фондових біржах.

Специфічною формою фінансових центрів є офшорні зони – позанаціональні фінансові центри: невеликі юрисдикції з максимально ліберальними податковим і валютним режимами, режимом транскордонного руху капіталів, які надають корпоративні і комерційні послуги нерезидентам через офшорні компанії та інвестиційні офшорні фонди. Переважна частина операцій, котрі здійснюються глобальними фінансовими центрами, й управління підприємствами і компаніями багатьох країн відбуваються в офшорних фінансових структурах, що розміщуються здебільшого в малих країнах або на островах (Кайманові, Британські Віргінські, Бермудські, Багамські, Джерсі, Мен, Гернсі, Кіпр та ін.) [35].

Підсумовуючи формування й створення окремих світових фінансових центрів, систематизуємо основні стимулюючі заходи, впроваджені в країнах для створення власного міжнародного фінансового центру:

- забезпечення макроекономічної стабільності й створення комфортних умов для розвитку приватного бізнесу (Лондон, Нью-Йорк, Чикаго, Сінгапур);
- встановлення єдиного регулятора в сфері фінансових ринків (Лондон, Франкфурт, Гонконг, Сінгапур, Дубай);
- створення фондової біржі (або декількох) з виокремленням у ній спеціалізованої секції для малих компаній (Лондон, Нью-Йорк, Франкфурт, Чикаго, Гонконг, Сінгапур, Дубай, Мумбай);
- створення ефективної електронної інфраструктури (Токіо, Франкфурт, Гонконг, Дубай, Мумбай);
- створення умов для здійснення IPO (Лондон, Нью-Йорк, Гонконг);
- забезпечення прозорості фінансової інформації та встановлення контролю за дотриманням прав інвесторів (Лондон, Нью-Йорк, Цюрих);
- стимулювання торгівлі деривативами й розвитку інноваційних продуктів (Чикаго, Франкфурт, Мумбай);
- створення сприятливих умов для залучення висококваліфікованого персоналу до фінансового сектору (Лондон, Нью-Йорк, Сінгапур, Абу-Дабі) [36, с. 89].

Вперіод найближчих 15-20 років, інституційно сформується нова модель глобалізації. У рамках цієї моделі буде консолідовано якісно інший рівень керованості світовими фінансовими центрами. Новий формат глобалізаційного процесу у майбутньому базуватиметься на моделі синергетичної взаємодії на різних ієрархічних рівнях суспільної організації.

По-перше, має відбутися трансформація ціннісної основи розвитку світових фінансових центрів. Домінуючі нині цінності матеріального споживання мають чималою мірою поступитися місцем цінностям нематеріальним, духовним, що складають основу вільного розвитку творчої особистості.

По-друге, відзначена ціннісна еволюція робить неминуchoю зміну співвідношення між економічними та неекономічними чинниками розвитку і

зміну пріоритетів в рамках самої економічної діяльності світового фінансового центру. На зміну лідерству в розвитку глобалізаційних процесах фінансового сектора мають прийти сфери освіти та науки, які у своєму розвитку визначатимуть загальну траєкторію еволюції глобальних процесів.

По-третє, має відбутися фундаментальна зміна способів побудови соціальних зв'язків та самого формату суспільно-економічної організації у світі. До цього часу суспільна еволюція була пов'язана головним чином з превалюванням вертикальних зв'язків (владна ієрархія) над горизонтальними (взаємоузгодження і координація, спільне вироблення рішень незалежними суб'єктами відносин).

Проте принципова неможливість утворення єдиної глобальної держави, єдиного світового уряду, з одного боку, і зростаюче поширення мережових зв'язків між численними недержавними суб'єктами, з другого боку, ведуть до зміни вказаної парадигми.

По-четверте, процес глобалізації має бути загалом сконцентрований на вирішенні дійсно глобальних проблем розвитку людства (передусім - екологія, охорона здоров'я, ліквідація бідності, розвиток ключових технологій та глобальної інфраструктури, створення умов для довготривалої безпеки в різних її вимірах), позбавившись своєї універсальної уніфікаторської функції щодо формування інституціонального устрою різних країн - учасників світової економіки.

По-п'яте, у майбутньому глобальні процеси мають не лише співіснувати, але й органічно поєднуватися з процесами регіональними, національними й суто локальними - на основі вже апробованого всередині ЄС принципу субсидіарності, коли кожний процес організується переважно на тому рівні, на якому він може вирішуватися найбільш ефективно.

Таким чином, відбуватиметься трансформація світових фінансових центрів у глобальній економіці.

Світовий досвід створення та функціонування світових фінансових центрів

показує, що вони будувалися не тільки за рахунок кількісного зростання економічних і фінансових показників. Поява нових світових фінансових центрів (в Сінгапурі, Гонконгу, Дубай, Шанхаї) і зміцнення позицій «традиційних» центрів (в Лондоні, Нью-Йорку, Франкфурті, Люксембурзі) стало результатом здійснення цілеспрямованої новаторської фінансової політики. Іншими словами, розвиток цих світових фінансових центрів був успішним завдяки інвестиційній та інноваційній привабливості економік, складовим елементом яких вони стали.

У зв'язку з цим стає виправданим, в якості відправної точки формування фінансового хабу для подальшої його трансформації в світовий фінансовий центр у Києві, використання кращої практики провідних фінансових центрів у сфері законодавчого регулювання фінансових ринків, підготовки кваліфікованого персоналу, розвитку соціальної та бізнес-інфраструктури.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Дослідження в магістерській роботі присвячене аналізу питань про світові фінансові центри в умовах глобалізації. Проведене дослідження дає змогу зробити наступні загальні висновки:

1. Фінансова глобалізація якісно змінила роль світових фінансових центрів у світовій економічній системі за останні п'ятдесят років, оскільки усунення контролю над транскордонним рухом капіталу загострило диспропорції й прискорило розвиток фінансової сфери. Це відповідно змінює вимоги до формування світових фінансових центрів. В епоху геофінансової економіки світові фінансові центри мають різноманітні організаційні типи, що пояснюється багатовимірністю моделей їх розвитку. Багато країн демонструють зацікавленість у формуванні на своїй території потужного фінансового центру, що забезпечує інтеграцію національної економіки в глобальній фінансовій системі. Міста, що є частиною міжнародної фінансової системи, за допомогою таких центрів отримують переваги у вигляді збільшення обсягів зовнішньої торгівлі й стабільнішого економічного зростання. Приплив інвестицій підвищує добробут, сприяє зростанню ділової активності та розкриває нові горизонти можливостей.

2. Обґрунтовано, світовий досвід створення та функціонування світових фінансових центрів показує, що вони будувалися не тільки за рахунок кількісного зростання економічних і фінансових показників. Поява нових емерджентних міжнародних фінансових центрів (в Сінгапурі, Гонконгу, Дубай, Шанхаї) і зміцнення позицій «традиційних» 106 центрів (в Лондоні, Нью-Йорку, Франкфурті, Люксембурзі) стало результатом проведення цілеспрямованої новаторської фінансової політики. У даний час зусилля світових фінансових центрів зосереджені на створення нової системи управління та контролю, починаючи з вироблення відповідного законодавства і закінчуючи уніфікацією звітності та аудиту, забезпеченням його прозорості і доступності. В цілому

провідні світові фінансові центри - це суб'єкти світової економіки, що визначають і спрямовують цей процес, що формують структуру розвитку світової економіки та багато в чому визначають її перспективи.

3. У процесі оцінювання організаційно-інституційного забезпечення світових фінансових центрів підтверджено тезу щодо існування тісного взаємозв'язку між формальними та неформальними інститутами. Зазначено, що складовими організаційно-інституційного забезпечення міжнародних фінансових центрів є: нормативно-правова база; суб'єкти формування та функціонування фінансових центрів; інструментарій, який використовується світовими фінансовими центрами з метою впливу на глобальну економіку. З'являються нові види інституцій, які визначають основні тенденції розвитку світових фінансових центрів, забезпечують спроможність виконувати функції впродовж тривалого часу (необанки, групи банкострахування, фінансові платформи). Від якості організаційно-інституційного забезпечення світових фінансових центрів залежатиме швидкість інтеграції економіки країни до світового економічного простру й ефективність розвитку глобальної економіки загалом.

4. У процесі дослідження визначено, що поява глобальних цифрових платформ і нових бізнес-моделей у другій декаді ХХІ ст. матиме значний трансформаційний вплив на формування світових фінансових центрів. Фінансові інновації (мобільні гроші, пірингові системи, кредитування та страхування) матимуть як негативний (скорочення робочих місць у фінансових установах країн, що розвиваються), так і позитивний (лібералізація фінансових послуг) вплив, і стануть рушійними силами трансформації міжнародних фінансових центрів.

5. Пріоритетними стратегічними напрямками трансформації світових фінансових центрів є: вибір основної спеціалізації нового світового фінансового центру; розробка концепції інфраструктурного розвитку нового світового фінансового центру; створення конкурентних інформаційних центрів «Big Data»,

причому розвиток цих процесів має здійснюватися як на державному рівні, так і на рівні окремих інституцій. Запропоновані заходи сприятимуть підвищенню інноваційності діяльності світового фінансового центру відповідно до сучасного нерівноважного розвитку глобальної економіки.

Отже, в цілому можна відзначити, що формування та розвиток світових фінансових центрів стало важливим фактором фінансової глобалізації. Запорукою конкурентних позицій міжнародних фінансових центрів є наявність певного «набору» локалізаційних факторів або атрибутів, котрі формують його ресурсний потенціал для налагодження певних видів економічної діяльності, а також мають потужний позитивний ефект для розвитку національної економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ухналь Н.М. Особенности развития международных финансовых центров в условиях глобализации финансовой системы. *Научные работы НДФИ*. 2015. № 2. С. 17–32
2. Хватов Ю.Ю. Сравнительный анализ рейтингов конкурентоспособности глобальных городов. *Европейский вектор экономического развития*. 2015. № 1(18). С. 195–201.
3. Айрапетян А.А. К вопросу о понятии и сущности финансовых центров. *Современные научные исследования и инновации*. 2015. № 9. С. 13–19.
4. Ключников И.К. Финансовые центры: теория и механизмы развития / И.К. Ключников, О.А. Молчанова, О.И. Ключников. СПб. : СПбГУЭФ, 2012. 330 с.
5. Моисеев С.Р. Что нам стоит финансовый центр построить? *Рынок ценных бумаг*. 2008. № 10(361). С. 46–50.
6. Пахомов С.Б. Нужна государственная программа развития рынка финансовых услуг. *Банковское дело*. 2008. № 7. С. 32–34.
7. What is Financial Centre? // Cambridge Dictionaries Online. URL: <http://dictionary.cambridge.org/dictionary/business-english/financial-centre>
8. Gehrig T. Cities and the Geography of Financial Centers, in Thisse, J. and Huriot, J.-M., eds., *The Economics of Cities*, Cambridge: Cambridge University Press, 2001. – P. 415–445.
9. Tschoegl A. (2000). International Banking Centres, Geography and Foreign Banks. In: *Financial Markets, Institutions & Instruments*. 2000. Vol. 9, 1. P. 1–34.
10. Кучеренко В.В. Роль финансовых центров у посткризовій трансформації світової валютної системи. *Вісник Донецького національного університету. Серія В. Економіка і право*. 2013. № 2. С. 313–316.

11. Шуба М.В. Світові фінансові центри – «серце» глобального фінансового ринку. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2014. Т. 1. Вип. 3. № 1144. С. 85–88.
12. Sheng A. (2006). The Development of Global Financial Centres. Johor Bahru: University of Malaya.
13. Bank for International Settlements URL : <http://www.bis.org/statistics>.
14. Hines J. (2009). International Financial Centers and the World Economy. Step Report. London: Society of Trust and Estate Practitioners.
15. Коречков Ю.В. Америкократия и мировые финансовые центры. *Экономика и социум*. 2016. № 1(20). С. 45–49.
16. Рейтингова оцінка міжнародних фінансових центрів в глобальній фінансовій системі / Rating assessment of global financial centres in the world financial system [In Russian].
17. Удовик Е. Э. Международные финансовые центры // Вестник современных исследований. — 2018. — No 9.4 (24). — С. 261–263.
18. Ліфанова М.І. Міжнародні фінансові центри: поняття, умови та стадії формування. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. URL: <http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2016/17-2016/7.pdf>
19. GFCI – Global Financial Centres Index Wayofaccess : <http://www.zyen.com/research/gfci.html>
20. Худякова Л.С. Международные финансовые центры в многополярном мире. *Мировая экономика и международные отношения*. 2012. № 1. С. 30–39.
21. Кравец П.О. Мировые финансовые центры в посткризисный период. *Аудит и финансовый анализ*. 2010. № 2 URL: <http://www.auditfin.com/fin/2010/2/toc.asp>.
22. Bourse Consult LLP. URL: <http://bourse-consult.com/>

23. Top 10 Wealthiest Cities of the World by GDP.
URL:<https://fmancesonline.com/10-wealthiest-cities-in-the-world-its-not-new-york-or-londnat-the-top/>
24. BDO International Business Compass. URL: <https://www.bdoibc.com/index.php?id=16>
25. The Organisation for Economic Co-operation and Development. URL: <http://www.oecd.org/>
26. Ліфанова М.І. Інституційне середовище функціонування міжнародних фінансових центрів. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 30. Ч. 1. С. 13-19
27. Мозговий О. М., Субочев О. В., Юркевич О. М. Сучасний стан індустрії ісламських фінансів: статистика якісного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №7. С. 8-14.
28. Гарник Л.П., Хусаїн Б. Перспективи розвитку ісламського банкінгу в Україні, як інноваційного інструменту залучення прямих інвестицій до національної економіки. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press>
29. Айдрус И. А. Роль Бахрейна как международного финансового центра. *Междисциплинарные исследования Арабского Востока: Ежегодник Научнообразовательного центра исследований Арабского Востока*. РУДН: сб. статей / под ред. Н. С. Кирабаева. Москва : РУДН, 2016. С.65-78.
30. Report of the High Powered Expert Committee on Making Mumbai an International Financial Centre. New Deli, 2007.97 p.
31. Стеценко Б. С. Особливості постіндустріальної організації фінансових ринків. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. №15. С. 21-25.
32. The FinTech Adoption Index 2018 URL: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-fintech-adoption-index-2017/\\$FILE/eyfntech-adoption-index-2018.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-fintech-adoption-index-2017/$FILE/eyfntech-adoption-index-2018.pdf)

33. Колінець Л.Б. Новий світовий фінансовий порядок : монографія / Л.Б. Колінець. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 360 с.
34. Стрільчук Ю.І. Інноваційні підходи до банківського кредитування населення. *Економіка і суспільство*. 2017. №2. С.684-689.
35. Луцишин З., Мехтієв Е. Офшорні фінансові центри у глобальному русі капіталів. *Міжнародна економічна політика*. 2017. №2. С. 62-94.
36. Макогон Ю.В. Місце міжнародних фінансових центрів у сучасній глобалізованій світовій економіці. *Економічний вісник Національного технічного університету України*. 2014. № 11. С. 85-90.